

Владимир АБРАМОВИЋ
Филозофски факултет
Београд

**ПИСМО КОМАНДАНТА БЕОГРАДА ГЕНЕРАЛА ГРОФА
ОДВИЈЕРА ДВОРСКОМ РАТНОМ САВЕТУ ИЗ 1719, ПОВОДОМ
ДОЛАСКА ТУРСКОГ ГЛАСНИКА МУСТАФЕ АГЕ***

Апстракт: Овим преписом писма генерала грофа Џона Одвијера, команданта Београда у периоду 1718-1722 и заповедника привремене управе у Србији 1718-1720, желимо да пружимо увид у активности команданта једне важне пограничне тврђаве, као што је то био Београд. Ово писмо настало је у априлу 1719, два месеца пре размене амбасадора договорене Пожаревачким миром. У документу се описује долазак турског гласника Мустафе Аге и Одвијеров поступак поводом тог догађаја. Осим самог документа, изложићемо и неке детаље из биографије генерала грофа Одвијера.

Кључне речи: Џон Одвијер, Београд, Мустафа Ага, Абдулах паша, Дамад Ибрахим паша, Еуген Савојски, размена амбасадора

Генерал гроф Џон Јозеф Антон Одвијер¹ био је старешина ирског клана Одвијер, који је насељавао округ Типерери, на југу Ирске. Он је ступио у службу бечког двора након слома Јаковитске побуне 1691, када су поражени побуњеници потражили своје уточиште широм Европе, највише се настањујући у Француској и Шпанији, док је мањи део отишао

---

* Рад је настао као резултат истраживања на пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије *Модернизација западног Балкана* (Ев. бр. 177009).

¹ Sean O’Duibhir; John O’Dwyer; у аустријским изворима назива се Johann Joseph Anton Oduyer, како се и сам потписивао; у српској историографији прихваћена је транскрипција Одвијер, које ћемо се држати у раду. Други могући начин изговарања његовог имена, приближнији оригиналном изговору, гласи Одуир.

у Свето римско царство немачког народа. Међу њима налазио се и Џон Одвијер.²

Подаци који нам стоје на располагању омогућавају да се његова биографија реконструише само у општим цртама. Година рођења није позната, зна се само да је умро 1729. Одвијер је под окриљем Хабсбурга остварио завидну војничку каријеру. У прво време налазио се под туторством чувеног војсковође Гвида фон Штаремберга.³ Касније је пратио будућег цара Карла VI током похода у Шпанији за време Рата за шпанско наслеђе (1701 – 1714). Тамо се истакао, а због својих заслуга је од цара добио титулу грофа 1713.⁴ Године 1716. добија чин генерала-фелдвахмајстера (данашњи еквивалент је генерал-мајор), а 1723. чин фелдмаршал-лајтанта (данашњи еквивалент је генерал-потпуковник).⁵

Избијање рата са Османским царством (1716-1718) одвело је Одвијера на територију северне Србије. У овом сукобу је исказао своје изузетне војничке квалитете, нарочито приликом битке код Петроварадина, када је и рањен, као и током опсаде Београда.⁶ Оставио је веома добар утисак на Еугена Савојског, који се о њему изразио веома похвално („...emsiger und guter Offizier sei...“).⁷ На основу поверења које је принц Еуген стекао у њега, поверена му је команда над београдским гарнизonom и власт над привременом управом у Србији до успостављања редовне, цивилне администрације. Осим тога, Одвијер је имао важну улогу приликом размене амбасадора која је уследила годину дана након Пожаревачке мировне конференције. Он се дописивао током јуна 1719. са Абдулах пашом, турским командантом Ниша и Румелије, како би договорили церемонијалне детаље размене амбасадора. Тада је утаначен састав и бројност делегација, тачно место размене, распоред седења делегата и редослед обраћања.⁸

---

² R. Hayes, *Famous Tipperarymen on the Continent*, Tercentenary Souvenir Record, Clonmel, 1950, 38-39; M. O'Dwyer, T. O'Dwyer, *The History of O'Dwyers: originally published as the O'Dwyers of Kilnamanagh, the history of an Irish sept*, Limerick, 2000², 362-365.

³ A. Arneth, *Das Leben des kaiserlichen Feldmarschalls Grafen Guido Starhemberg (1657-1737)*, Wien, 1853, 481.

⁴ M. O'Dwyer, T. O'Dwyer, *The History of O'Dwyers*, 363.

⁵ A. Schmidt-Brentano, *Kaiserliche und k.k. Generale (1618-1815)*, Wien, 2006, 70.

⁶ A. Arneth, *Prinz Eugen von Savoyen*, II, Wien, 1864, 401, 429.

⁷ T. von Stefanovic-Vilovsky, *Belgrad unter der Regierung Kaisers Karls VI. (1717-1739)*, Wien, 1908, 19.

⁸ A. Milošević, *The Festival Book for the Exchange of Austrian and Turkish Deputations in 1719, The Peace of Passarowitz, 1718*, West Lafayette, Indiana, 2011, 239-250.

Његово заповедништво над привременом управом у Србији је релативно добро протичало; реконструкција ратом оштећеног Београда текла је у прво време под његовим надзором. Као сведочанство тог ангажмана данас је сачуван само Велики барутни магацин у стени, који је назван по њему - Одвијеров барутни магацин.⁹ Међутим, ускоро је дошло до многобројних спорова и тешкоћа, нарочито након успостављања цивилне администрације у Србији са принцем Александром Виртембершким на челу.¹⁰ Принц је оптуживао генерала да је материјалиста и грамзивац, као и да прекорачује дужност и да даје одушка својој самовољи.¹¹ Ове оптужбе су стигле и до Дворске коморе, по чијем су наређењу службеници Август Хелбинг и Јохан Јаков Терлихскрон саставили извештај (датиран 31. децембра 1718.) у коме је најцрњим бојама описано генералово наводно прекорачивање дужности и користољубивост. Са обзиром на неповољно расположење међу немачким колонистима у Београду, затражено је његово отпуштање из службе. Међутим, све то је остало без одјека код војних власти; Одвијер је остао на положају команданта Београда све до 1722, када је прекомадован у Славонију.¹²

Документ који објављујемо пружа увид у делатност команданта једне важне пограничне тврђаве, као што је то био Београд. У њему се говори о доласку турског гласника Мустафе Аге, који је носио поверљива писма за Беч, упућена принцу Еугену Савојском од стране великог везира Дамад Ибрахим паше. Садржај тих докумената није нам познат, али пошто се долазак гласника десио два месеца пре уговорене размене амбасадора, можемо претпоставити да су се односила на тај предстојећи догађај. У писму је препричана конверзација између гласника и генерала Одвијера. Мустафа Ага је инсистирао да га командант Београда пусти да оде ка свом одредишту, као и да гарантује поверљивост преписке коју је носио. Одвијер то није могао да учини без допуштења Дворског ратног савета, те је љубазним изразима замолио гласника да сачека долазак потребне дозволе, коју је и затражио.

Приликом објављивања документа држали смо се оригинала у потпуности. Једини вид интервенција су резрешавање скраћеница угластим заградама у тексту и прилагођавање великих почетних слова

⁹ Р. Веселиновић, *Београд под влашћу Аустрије од 1717. до 1739. године*, Историја Београда, I, Београд, 1974, 536-540; N. Samardžić, *The Emergence of the Baroque in Belgrade*, The Peace of Passarowitz, 1718, West Lafayette, Indiana, 2011, 257.

¹⁰ T. von Stefanovic-Vilovsky, *Belgrad unter Kaisers Karls VI.*, 67, нап. 5.

¹¹ Д. Павловић, *Аустријска управа у северној Србији (1717-1739)*, Београд, 1901, 29.

¹² T. von Stefanovic-Vilovsky, *Belgrad unter Kaisers Karls VI.*, 67-68, нап. 5.

савременом правопису немачког језика, јер су у оригиналном тексту писана недоследно. Уз рад је приложена и скенирана фотокопија документа.

Одвијер Дворском ратном савету, 26. април 1719,
Београд, Turcica 1718 VII-XII, Hof-Haus und Staatsarchiv, Беч
(копија документа налази се у заоставштини
професора Радована Самарџића)

Extract

Schreibens an den Kays[erlichen] Hof Kriegs Rath von dem
Generalfeldwachtmaister grafen von Oduyer
dato Belgrad den 26 April 1719

Der zu Nihsa bestelte Seraskier hat den Conduateur Roseau mit der Antwoth noch nicht remittiret, und habe ich auch bis dato von ihme keine weithere Nachricht erhalten, auser den lezteren Brieff, welchen ich mit vorheriger Post angeschlossen habe. Inzwischen ist gestern Abends in exprehser von dem Türckh[ischen] groß-Bottschafter Ibrahim Pascha mit einen Brieff an mich anhero komben, welchen ich sambt der Translation hirbey originaliter anberwahre, wie nicht wenigwer eine Abschrift von der Antwoth mit welcher ich Morgen diesen Exprehsen wider zuruckh expediren werde, damit dieselbe hierinnen das mehrere g[nä]d[ig]st[er] und hochgeneigt anverordnen mögen.

Zugleicher zeit hat der neue Seraskier von Nihsa hier exprehsen anhero geschickht, als nemblichen ein Aga mit nahmen Mustaffa, ein Bolluk Pascha Cadri genant, nebst zweyen Bedienten mit Brieffen, wie er sagt, an des herrn Hof Kriegs Raths Präsidenten, und General leuth[enant] [sic!] Prinzens Eugeny von Savoyen hochfürst[liche]r d[urc]h[lauch]t ohne mir etwas hiermit zuschreiben, welche Leüthe nebst ihren Pahs (so ich gleichfahls transletirter überschicke). Den Befelch haben selbstn diese Expedition nacher Wienn per Posta zu überbringen. Ich habe alle höffligkeiten gebraucht ihn Aga zupersuadiren, mir gr[osse]r Expedition einzuländigen, umb dero hohen

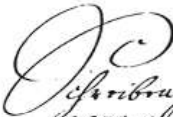
Befelch darüber demnach zuerwarthen, allein ich habe umbsonst solches getrachtet, indeme er vormeldet, daß er in Commihsis hälte, solches niemanden als Ihro d[urc]h[lauch]t dem Prinzen selbst einzuhändigen. Es werde sich aber Euer hochfürst[liche]n d[urc]h[lauch]ten Excell[enzen] und meiner hochgebiettende Herren g[nä]d[ig]st[en] und hochgenaiht erinderen, dass Sie mir untern 30. [Decem]bris des lezt entwichenen Jahrs stricte anbefohlen haben, dass dergleichen vornehmere abgeordnete Persohnen dahier solang aufgehalten werden solter, bis dero weithere hohe Resolution darüber einlangen möchte, beylauffig aber zuberichten ihres mitbringen, welches mit diesen ohnmöglich zuthuen ist, indeme er vorbringt, daß er selbst den Inhalt nicht wüste, sonder daß er sambt denen bey sich habenden Leüthen selbst dahin gehen, und diesen einhändigen solte. Diesem dero hohen Befelch den unterth[äni]gsten gehorsamb zulaisten habe ihn dahier einquartieren lassen, und die Anstalt gemacht, dass ihme nichts abgehen solle, erwarthe als, wie ich mich hierinnen zuverhalten habe, was die ordinari Courriers aber angehet habe gleichfahls dazumahl ersehen, dass solche ohne Anstand zu expediren seyndt.

Der kays[erliche]n oriental[ische]n Courier Arakile ist sambt des Herrn grafens von Collyers L. vettern la Fontaine erst Gestern von hier abgeraiset, welcher mir, wie in meinem lezteren unterth[äni]gst berichtet, die an mich ergangene Expedition richtig übergeben hat. Gleich anjetzo schickhet ob[en]ge[nnante]r Mustaffa Aga, und verlanget mit mir zureden, welchen ich auch alsogleich habe komben lassen, worauf er mir gesagt, daß er unter seinen Schrifften einschreiben an mich von dem neüen Seraskier zu Nihsa gefunden, so er mir auch überzaichet und ich solches gleich denen obigen remittire, sein ganzer Discours aber ist in nichts an, derster bestanden, als daß er aussaget, dass die mitgebrachte Brieffe nicht allein von obersagtem Seraskier sondern auch von dem groß-Vezier selbst wären, welcher mich dan auf alle weis persuadiren wollen, ihn nacher Wienn abgehen zulassen vorgebend, daß dergleichen difficultäten nicht mit dem vorigen Osman Aga geschehen wären, und dass er ihme sein Kopf kosten würde, fals er die Briefe jemand anderster, als höchstbesagter Ihro d[urc]h[lauch]t selbst behändigen solte. Ich habe nichts unterlassen ihme mit aller höfflichkeit zubeweisen, daß ich dieses nicht thuen könnte, bevor ein solches nicht ein hochlöb[liche]r Kays[erliche]r Hof Kriegs Rath placidire, mit versprechen, dass mir in otlichen Tügen durch mir exprehse Staffettem von denenselben darüber das behärige zukomben würde, inzwischen aber, dass ihme dahier nichts abgehen solte. Bei also hierauf dero g[nä]d[ig]st[en] und hochgenaihten Resolution gewärstig, was hierreimen ferners zuthuen sey.

Von dem jenigen aufruhr so zu Nihsa vorbeysgangen, habe nicht ein wehrers von ihme in erfahrung bringen kommen, als dass dieses nur bloß und allein von denen Janitscharen wegen ihrer bezahlung geschehen seyn, und dass dem vorigen Seraskier nichts üblers seyn zugefüget sonder daß derselber nacher wann so ein grosseres Gouvernement wäre abgeschickhet werden. Von unserer Gränitz aber ist mir von diesen troublen seithero meinem leztere nicht ein mehrers zur Kundschaft eingelanget als was die Beylag zaiget. Von der Morava ist mir gleichfahls noch nichts veränderliches vorgekomen, allein der Commandant von Rudnik (welcher von Stollaz widerumb zuruckgangen, und ich solchen diese Nacht noch ohnfehlbahr dahier erwarthe) wirdt mehrere verlässlichkeit mit sich bringen worüber ich mit zukunfftiger Post den vollständigen bericht abzusatten nicht unterlassen werde.

1719

Extract

  Brief an den Kaiser Hofkriegsrath von dem
Generalfeldmarschall Grafen von Sauer 880
Belgrad den 26. Junij: 1719.

Der zu Nisa bestellte Scrasquier hat den Con-
" ducour Saseau mit der antwort noch nicht re-
" mittirt, und hat sich auf bis dato von Nis her
" nur weiter weisheit verhalten, außer die besten
" briefe, welche ich mit voriger Post ausgesandt
" habe: Zugewiesen ist gestern abends ein
" Brief von dem Türcken: Groß-Gottschalk
" Ibrahim Pascha mit einem Brief an mich
" aus der Hand, welche ich sammt der transla-
" tion selbst originaliter beantwortet, wie mich
" weniger nur abgeschrieben von der antwort, mit
" welcher ich morgen diesen Expressen wird zu-
" expediren werde, damit derselbe sogleich das
" weiter geht: und folgender antwortung wege.
Zugleichzeit hat der neue Scrasquier von
" Nisa den Expressen aus der Hand, dass er
" einen mit Aga mit Namen Mustafa, ein
" Boluk Pascha Cadri genannt, welcher vorher
" bedienter mit briefen, wie er sagt, an den
" Herrn Hofkriegsrath Präsidenten, und General-
" F. v. Sauer Eugenij von Savoyen geschickt.

"Johann zu laisten Jahr Jhu Jassir unquätherru
Lass, und die aufstalt gemacht, es Jhuer nicht
abgeben soll, erwartt so, wie Jhu mich firman
Zu besaltten Jahr, was die ordinari Courriers
aber augstt, Jahr glückfalls dazu machst ruffen,
es solch ofur aufwand zu expediren soquid.

Der Rayb: orientaly: Courrier Trafiel ist
amtt des Jhuen gupud von Colyers H. H. H.
la fontaine rufft gufften von Jhu abgraisst,
wylst mir die, wie in unruen Litteren
unterth: gesten briffert, die an mich rogan,
"gaur expedition richtig übergeben hat.

Glück auch so schiffst obgriff: Mustafa Aga,
und bilangre mit mir zuordnen, wofen Jhu
auch abgriff Jahr fomben lass, wovon er mir
gesagt, das er unter friern schiffen ruffen,
von an mich von dem unruen Seraskier zu

Nissa gahndem, so er mir auch über daisst
und es solchs glück dem obigen remittirt,
sein gaurer Discours aber ist in nicht an,
Dortter bestanden, als das er and sagt, es
die mitgebrauch briffte nicht allein von obts,
gahm Seraskier, sondern auch von dem gup
Vesir abten darru, wylst mich dan auf
alle weis persuadiren wollen, Jhu nachst Wimm
abgeben zu lass, so gubend, das dregl: Jhu

difficultatou nicht mit dem Könige Osman Aga
 getroffen wären, und es ist zwar kein Kopf besten
 wurde, das zu die bringen jemand anders, aber
 als selbst/aber Hro ist: selbstem bisandigen
 solte: Ich habe nicht unterlass, zwar mit aller
 sorgfältigkeit zubewahren, es ist dies nicht ohne
 Mühe, aber ein solches nicht zu selbstem. Das
 Hof. König. das placidior mit Krystoff, es mir
 ein stütz tagen dies mir expresse Kaffeeem
 von demselben darüber das besorgte zubehalten
 würde, insonderem aber, es zwar dafür nichts ab,
 'gofu solte: bin also firmanf dero gest. und sol.
 'gouaignen resolution gewärtig, was fernere
 sinners geschehen möge.

Von dem jüngern auktuif, so zu Nisa vorbey,
 'gauen, habe nicht ein woford von ihm zu
 verfahren bringe können, als es dies mir bloß
 und allein von dem Janitschary wegen ihrer
 Bezahlung geschehen möge, und es dem Könige
 Perasie nicht übles möge zuzugelungen, sondern
 das derselbe unser Mann, so ein großes
 gouvernement wäre abgesetzt worden: Von
 insonderem grüßlich aber ist mir von diesen troubles
 insonderem insonderem nicht ein woford
 : glos kundschafft eingelaugt als was die brü,
 : lag zueigt. Von der Moraw ist mir

griffsaßd noch nichts beiratheliches vorgelamben,
allem der Commandant von Rudnik /: Oelzer von
Stollitz widerumbe zurückzuzug, und ich selbst
dieser nacht noch abzufahren, daher erwarte ich
wird unsere Verlässlichkeit mit sich bringen,
worüber ich mit zukünftiger Hof den vollsten,
in dieser Briefe abzurathen nicht unterlassen
werde.

Vladimir Abramović

**A LETTER FROM THE COMMANDER OF BELGRADE GENERAL
COUNT O'DWYER TO THE COURT WAR COUNCIL
(HOFKRIEGSRAT) IN 1719, REGARDING THE ARRIVAL OF
OTTOMAN MESSENGER MUSTAFA AGA**

Summary

The presented document is a transcript of a letter of general count O'Dwyer, commander of Belgrade 1718-1722 and commander of temporary administration in Serbia 1718-1720. This document gives valuable insight into rules and procedures of a commander of an important border fort, like Belgrade was at the time. It gives an account of the arrival of Ottoman messenger by the name Mustafa Aga, who carried important letters destined for Vienna. Mustafa Aga asked to be allowed to continue his journey, while demanding that the confidentiality of letters entrusted to him is preserved. General O'Dwyer couldn't allow this to happen without permission from the Court War Council (Hofkriegsrat), so he asked for needed authorization. Besides the transcript of the letter itself, this paper presents several details from the life and career of general count O'Dwyer. The photocopy of the letter is included in the paper.

Key words: John O'Dwyer, Belgrade, Mustafa Aga, Abdulah Pasha, Damad Ibrahim Pasha, Prince Eugene of Savoy, exchange of ambassadors

Чланак примљен: 16. 01. 2012.

Чланак коначно прихваћен за објављивање: 20. 08. 2012.